

ВІДГУК

**офіційного опонента Цвєткової Ганни Георгіївни,
доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри педагогіки і
психології дошкільної освіти та дитячої творчості Національного
педагогічного університету імені М. П. Драгоманова на дисертаційне
дослідження Хижняк Інни Анатоліївни «Теорія і практика підготовки
майбутніх учителів початкової школи до використання засобів
електронної лінгвометодики в професійній діяльності», подане на
здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

Тема, що обрана Іною Анатоліївною Хижняк для своєї дисертаційної роботи, свідчить про сміливість дослідниці, її прагнення “через труднощі – до зірок”, адже проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності не отримувала достатньої уваги з боку пошукувачів. Якщо ж додати до цього, що за останні десятиліття в освітній системі України активізувалися процеси педагогічної інноватики, серед яких кількісно і якісно виокремлюється повсюдна технологізація та інформатизація навчання, і водночас зростає кількість антропоцентричних, демократичних, гуманітарних, соціокультурних, міжкультурних та інших тенденцій, то під таким кутом зору проблема є вельми актуальною та значущою.

У представленій дисертації чітко визначено комплекс суперечностей між активним становленням й високим рівнем розвитку іноземної електронної лінгвометодики та нерівномірним реагуванням на ці процеси в Україні; потребою в теоретико-практичній підготовці здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра й магістра зі спеціальності „Початкова освіта” до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності та відсутністю у навчальних програмах із лінгвометодичних дисциплін відповідних тем, недостатністю навчального контенту з електронної лінгвометодики; необхідністю системного застосування засобів електронної лінгвометодики в освітньому процесі ВНЗ та практичною відсутністю готових засобів для вищої школи тощо. Спрямованість виконаного дослідження на подолання й розв'язання визначених суперечностей

підтверджує його своєчасність і відповідає актуальним потребам та оптимальним шляхам реформування системи вищої освіти.

Отже, особливої актуальності набуває оновлення фахової підготовки учителів з огляду на умови їхньої майбутньої професійної діяльності, зокрема на необхідність застосування в цьому процесі електронних засобів навчання. Саме вирішенню окреслених проблем щодо фахової підготовки вчителя початкової школи в аспекті найбільшої її складової – лінгвометодичної підготовки – присвячене наукове дослідження І. А. Хижняк.

Слід відзначити, що назва дисертації повністю відповідає сутності досліджуваної проблеми. Ми засвідчуємо коректність визначення об'єкта, предмета дослідження відповідність і взаємозумовленість мети та гіпотези. Не викликають заперечень поставлені завдання дослідження. Отже, визначення основних позицій дисертації дає системне уявлення про обраний аспект роботи, її теоретичні й експериментальні засади та визначає структуру і логіку роботи, що представляє собою повний дослідницький цикл. Чітко визначено наукову новизну й практичну значущість одержаних результатів. Робота І. А. Хижняк є комплексним науковим дослідженням, у якому наведено теоретичне узагальнення сучасних теоретичних і методичних підходів щодо впровадження системи підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності для забезпечення якості навчання та формування професійної компетентності майбутніх фахівців початкової освіти з урахуванням вимог суспільства, запитів особистості та ринку праці.

Автор докладно дослідила генезу системи фахової підготовки вчителя початкової школи в Україні, що надало змогу уточнити наявні раніше класифікації етапів її розвитку та обґрунтувати наявність сучасного інноваційно-реформаторського етапу, описати його особливості та окреслити тематичні вектори наукових пошуків у проблемному полі підготовки вчителя початкової школи. У дослідженні І. А. Хижняк слушно враховує багаті

вітчизняні традиції професійної підготовки вчителя початкової школи, що формувалися від XIV ст., проте зважає і на важливість інтегрування в цю систему сучасних освітніх інновацій, однією з найвагоміших серед яких вказує інформатизацію навчального процесу.

У цьому зв'язку в роботі звернено особливу увагу на інноваційну галузь методики навчання української мови – електронну лінгвометодику, що розвивалася від середини XX ст. у зарубіжній науці, а від початку XXI ст. – і в українській науковій думці. Однак автор справедливо зауважила невідповідність активного становлення й високого рівня розвитку іноземної електронної лінгвометодики та нерівномірне реагування на ці процеси в Україні, особливо в галузі застосування засобів електронної лінгвометодики в початковій та вищій педагогічній школі та відповідну потребу в теоретико-практичній підготовці здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра й магістра зі спеціальності «Початкова освіта» до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності, що ускладнюється відсутністю в навчальних програмах із лінгвометодичних дисциплін відповідних тем та недостатністю навчального контенту з електронної лінгвометодики.

У представленому дисертаційному дослідженні І. А. Хижняк подано результати теоретичного обґрунтування, уточнення та формулювання низки основних дефініцій дослідження: «електронна лінгвометодика», «електронна лінгводидактика», «засоби електронної лінгвометодики», «готовність до застосування засобів електронної лінгвометодики» стосовно вчителя початкової школи; характеристика предметно-ієрархічної структури професійної компетентності вчителя початкової школи, виділення місця й ролі в ній лінгвометодичної компетентності педагога; класифікація засобів електронної лінгвометодики для початкової школи та для вишу тощо.

Особливе практичне значення дослідження, на нашу думку, окреслюється розробленням і впровадженням у практику фахової підготовки вчителя початкової школи е-лінгвометодичного контенту, до якого увійшла значна кількість традиційних та інноваційних засобів навчання, зокрема

підручник, навчально-методичний, посібник, дистанційні курси, ЕНМК та ін.

Матеріали дисертаційного дослідження дозволяють стверджувати, що теоретичні положення концепції підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності автор реалізувала під час експериментальної роботи у вищих навчальних закладах. Свідченням цього є не лише показники результативності професійного самовдосконалення, а й окремі інноваційні методи, прийоми, форми, якісний аналіз результатів контрольного експерименту (підрозділи 4.2, 4.3).

У дисертації представлено аргументовані результати експериментального дослідження, що свідчать про суттєве зростання в експериментальних групах щодо контрольних всіх компонентів готовності майбутніх фахівців початкової освіти до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності. Вважаємо, що наукові положення й висновки, подані у роботі, мають необхідний рівень достовірності, що забезпечується значним обсягом теоретичного матеріалу, орієнтованого на запити системи вищої освіти. Загалом структура дисертації відповідає ustalеним вимогам до цього виду наукових праць: робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Дослідження добре продумане та структуроване; показано впровадження запропонованих нових ідей; досить повним є аналіз джерел, нормативних документів, практичного досвіду. Варто відзначити високий теоретико-методичний рівень роботи, адекватні теоретичні та емпіричні методи, значний практичний доробок. Робота написана науковим стилем, її оформлення відповідає наявним стандартам, у тексті роботи зроблено необхідні посилання на цитовані джерела. Опубліковані наукові праці повною мірою розкривають сутність і зміст ключових положень дисертації.

Позитивно оцінюючи дисертацію І. А. Хижняк, висловлюємо деякі зауваження і побажання:

1. У п. 1.3. роботи дисертантка докладно проаналізувала поняття «професійна компетентність», «професійна культура», «професійна готовність» учителя. Ураховуючи значну кількість зарубіжних та вітчизняних доробків щодо характеристики цих особистісних утворень педагога, авторці вартувало обмежитись посиланнями на наявні дослідження або виокремити особливості їх сутнісних характеристик, що мають пряме відношення до предмета дослідження. Водночас бажано було більше уваги приділити обґрунтуванню провідної категорії дослідження – «готовності до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності».

2. У роботі І. А. Хижняк досить повно відобразила сутність понять «лінгвометодична компетентність» та «лінгвометодична культура» майбутнього вчителя початкової школи, описала їх предметні та сутнісні структури. При цьому загальної структури лінгвометодичної готовності та визначення місця в ній готовності майбутніх учителів до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності в дисертації не наведено, що, на нашу думку, знижує якість сприймання й осмислення цього феномену.

3. Досить глибоко дослідивши психолого-педагогічні засади застосування засобів електронної лінгвометодики в освітньому процесі ВНЗ, автор, утім, не проілюструвала їх реалізацію в експериментальній системі, тоді як інші теоретичні узагальнення знайшли в ній своє відображення, як-от: технічне забезпечення засобів електронної лінгвометодики, класифікації її засобів для початкової школи та ВНЗ, структури лінгвометодичної компетентності та культури майбутнього вчителя тощо.

4. У деяких місцях робота І. А. Хижняк потребує більш логічного компонування теоретичного матеріалу для усунення повторів, напр., у п. 2.1. розглянуто методологічні засади застосування засобів електронної

лінгвометодики на заняттях у ВНЗ, а в п. 3.1. описано, як саме кожен із виокремлених методологічних підходів реалізувався в експериментальній системі; у п. 1.3. висвітлено сутність лінгвометодичної компетентності та лінгвометодичної культури майбутнього вчителя початкової школи, а в п. 3.2. подано їх структури тощо.

5. Суперечливим, на наш погляд, є той факт, що, виокремлюючи провідні для застосування засобів електронної лінгвометодики у ВНЗ методологічні підходи, дисертантка об'єднала в особистісно-діяльнісному підході педагогічний прагматизм, педагогічну герменевтику та педагогічну акмеологію. При цьому акмеологічна компетентність, на думку І. А. Хижняк, виступає надбудовною в структурі лінгвометодичної компетентності майбутнього вчителя. Вважаємо, що важлива роль педагогічної акмеології у системі неперервної освіти педагога має відобразитися в окремому представленні цього методологічного підходу.

6. Автору необхідно було б зробити пояснення в тексті дисертації щодо виокремлення саме чотирьох рівнів опанування майбутніми фахівцями початкової освіти готовності до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності та вмотивувати вибір запропонованих для них номінувань.

7. Потребують уточнення автором дослідження програма й методика експериментального дослідження з визначенням завдань, етапів, основних критеріїв оцінювання результативності. Дослідження тільки б виграло, якщо б в компонентно-рівневій матриці готовності майбутніх фахівців початкової освіти до застосування засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності були представлені конкретні методики дослідження компонентів та критеріїв. Здобувачці слід було б більш докладно описати зміст і процедуру впровадження деяких діагностичних методик.

Однак висловлені зауваження і побажання стосуються часткових недоліків роботи і не знижують загальної цінності дослідження та не впливають на його загальну позитивну оцінку.

На підставі зазначеного вважаємо, що дисертація **Хижняк Інни Анатоліївни «Теорія і практика підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання засобів електронної лінгвометодики в професійній діяльності»** на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук є самостійним, завершеним дослідженням, відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, вимогам до дисертаційних досліджень у пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р.), а його автор І. А. Хижняк заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти та дитячої творчості
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

